

## Schuivende panelen in het middenveld

Debat: Studiedag Middenveld: 21 april 2001

Robert Crivit

*Op de Ploeg-studiedag "Middenveld en politiek: schuivende panelen en nieuwe paden" wilden we ook horen hoe het middenveld zelf denkt over de verschuivende realties tussen politiek en middenveld. Het werd een gesprek met drie middenvelders en een kritische waarnemer. De drie 'middenveldspelers' waren Ann Demeulemeester, hoofd van de studiedienst van het ACW, Paula Burghgraeve, initiatiefneemster van Charta 91, en Luc Vanneste, gewestelijke secretaris van het ABVV West-Vlaanderen. Vlaams volksvertegenwoordiger Isabel Vertriestleidde het gesprek.*

*Zij wou eerst hoe de gesprekspartners de spanning tussen "beweging" en "organisatie" aanvoelden:*

**Oikos:** De aanvallers van het team zitten op dit moment in Quebec, voor de bijeenkomst van de Wereldbank... we zullen dat ook wel een beetje meenemen. Bij het horen van de inleidingen van Stefaan Walgrave en Danny Wildemeersch, kreeg ik de indruk dat zij het vooral hadden over 'bewegingen', bewegingen waarachter dikwijls geen 'organisatie' zit, terwijl mensen als Ann De Meulemeester en Luc Vanneste met de twee voeten in stevig gestructureerde organisaties staan. Moet elke beweging uitmonden in een organisatie? Is er geen evolutie gaande waarbij bewegingen zich uiten in straatacties en zo proberen resultaat te krijgen? Is dat de vernieuwing waarmee 'de politiek' zal moeten leren leven?

**Paula Burghgraeve:** – Bij de oprichting van Charta 91 wilden we geen nieuwe organisatie uitbouwen. We lanceerden een oproep om een netwerk te vormen, steunend op samenwerking. Charta zelf was bereid om te zorgen voor informatie-uitwisseling, het bijhouden van bestanden en dergelijke meer. We wilden dat Charta een beweging bleef en een stimulans zou zijn voor andere organisaties, voor de politiek en het middenveld. Het werd geen succes: na ongeveer anderhalf jaar begon de werking af te kalven. Heel wat mensen die zich eerst met al hun emotionaliteit achter ons hadden geschaard, haakten af. Velen zagen het nut er niet meer van in of vonden dat het toch te laat was. Wij wilden ook een stimulans geven aan de politiek en het middenveld, maar ook die poging om, o.a. via hoorzittingen, wijkwerking te stimuleren, is mislukt. Een beweging kan niet zonder enige vorm organisatie...

**Luc Vanneste:** – Ik zie geen tegenstelling tussen organisatie en beweging... Ik schrok even toen u het had over de 'aanvallers van het team' die in Quebec zouden zijn en de oude knarren, de 'oude' organisaties, zouden dan het team zijn – ik besef dat er heel dikwijls moeilijkheden bestaan – zeker vanuit de

georganiseerde beweging, ten aanzien van al die groepen die met van alles en nog wat bezig zijn –, dat wij dikwijls het gevoel hebben dat er zelfs een concurrentie kan ontstaan en ik beseft dat wij van daaruit ons wel eens vijandig opstellen, maar dat hoeft niet noodzakelijk zo te zijn. We kunnen elk ons terrein hebben en af en toe kunnen die terreinen wel eens samen komen. Waarbij de organisatie best een handje kan toesteken op momenten dat de minder georganiseerde beweging daar behoefte aan heeft.

Dat is in zeer algemene termen gesteld. Concreter: binnen mijn organisatie behoor ik tot diegenen die het nogal flauw vinden dat onze vertegenwoordigers naar Seattle gingen en terug waren op het moment dat alles daar begon. Als zich zoiets voordoet moeten we kunnen blijven om daar aan hetzelfde koord kunnen trekken... Maar dat er spanningen zijn, is op zich niet zo erg, problematisch wordt het pas als die spanning tot vijandschap wordt gepromoveerd. Daar verzet ik mijn ten zeerste tegen. In een aantal gevallen is organisatie een waarborg voor continuïteit, in een aantal gevallen is het een mogelijkheid om sterker naar buiten te komen, in een aantal gevallen is dat niet zo. Ik zou de mythe willen doorprikken dat die oude sociale bewegingen zomaar in staat zijn de troepen te leveren voor om het even wat. Voor de manifestatie op 20 mei [voor de verhoging van de sociale uitkeringen, red.] houden alle organisaties en in de eerste plaats zij die het gros van de mensen zouden moeten 'leveren', hun hart vast: wij zijn zomaar niet in staat om met een vingerknip mensen op straat te brengen. Als wij aansluiting kunnen vinden voor nobele doeleinden, dat zijn er ontzettend veel in de wereld, dan moeten wij zeker niet voor aarzelen.

**Ann De Meulemeester (ACW):** - Ik sluit mij aan bij wat Luc Vanneste zegt. Wij kiezen heel sterk voor organisatie. In onze missie stellen wij zelfs dat de werknemers – traditioneel 'de achterban' genoemd – recht hebben op sterke organisaties en die ook nodig hebben. Daar gaan wij ook systematisch voor. Die organisatie is nodig om deskundigheid op te bouwen, om actie te kunnen voeren en daarop een tegenmacht te creëren. Het is een beetje naïef om te veronderstellen dat dat mogelijk is zonder een stevige organisatie.

Er is inderdaad een reëel gevaar voor institutionalisering. We proberen dat intern systematisch aan te pakken en te bestrijden. Het gaat om het opbouwen van een sociale alertheid. Wij zijn soms wat te rigide in onze structuren, waardoor we onvoldoende snel kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen; dat is ons al dikwijls verweten. Wij zijn daar concreet mee bezig in de manier waarop wij onze basiswerking actualiseren: in plaats van sterk programmatorisch van bovenuit naar beneden te werken, proberen we het hele proces te herstellen, waarbij de dingen kunnen opborrelen van beneden. Met lokale kernen van actieve mensen, met actieve netwerken, proberen we daar sociale stroming te creëren. We proberen te zorgen voor voldoende alertheid en mobiliteit aan de basis om daar systematisch op in te spelen. We proberen dus een soepele manier van werken te combineren met de slagkracht van een sterke organisatie. Dat is de strategie die we willen ontwikkelen.

**Oikos:** Een van de trends die hier ook al regelmatig geschetst werd, is de individualisering met de fragmentering van het middenveld als een van de gevolgen. Als wij kijken naar de nieuwste bewegingen, zoals Attac, de StRaten-Generaal, Independent Living... en andere zelforganisaties, zie je dat het dikwijls gaat om kleine thematische groepen. Er is dus een zekere fragmentering van

**bewegingen. De ‘oude’ sociale bewegingen zijn blijven bestaan, er zijn de ‘nieuwe’ sociale bewegingen en nu zijn er nog de ‘nieuwste’ die zich ontwikkelen... Is het goed dat elke beweging een nieuwe structuur ontwikkelt of kunnen nieuwe bewegingen gedragen worden door bestaande organisaties en structuren?**

**Dirk Jacobs:** – Het is nuttig om nog even te omschrijven wat we algemeen begrijpen onder de term ‘middenveld’. Als werkdefinitie stellen we dat het ‘middenveld’ zich zowat in het midden bevindt van een driehoek: markt, staat en individu. Het leidend principe van de organisaties binnen het middenveld is in principe de vrijwilligheid.

Aangezien het middenveld zich in die driehoek bevindt, ondervindt het een druk richting bureaucrativering en ‘verstatelijking’ – het dichter bij de politiek willen komen –, de druk van de markt of de commercialisering. En hoe sterker de organisatiegraad hoe groter de neiging om de banden met politiek en staat aan te halen – dat hebben we zeker gezien bij het verzuilde middenveld. Als de zuil meer als een politiek concern actief is, gaat ze meer in de richting van commercialisering. Dat leidt er toe dat het aspect van vrijwilligheid – en de mobiliserende kracht ervan – naar de achtergrond verschuift. En in die zin is er toch ook een groot verschil tussen de oude sociale bewegingen – Huysse spreekt dan over politieke concerns – die zich proberen nog te manifesteren als middenveld, maar die rol nog moeilijk kunnen waarmaken, omdat ze te dicht stonden bij de overheid en de politiek. En dan zijn er een aantal nieuwe sociale bewegingen, o.a. ook die sociale bewegingen die eigenlijk terug het middenveld (in het Engels, ‘civil society’) in de werkelijke zin van het woord gaan uitmaken en in het midden van die driehoek blijven. Maar natuurlijk ondergaan zij ook de invloed van die sferen. Dat is een beetje de moeilijke positie waar m.n. de ‘oude’ sociale bewegingen zich ook in bevinden: het zoeken naar een werkmethode tussen organisatiegraad en vrijwilligheid.

**Oikos: Voor een beweging of een organisatie is het cruciaal om een impact te hebben op het beleid... Nu zie je dat de zgn. ‘Battle of Seattle’ veel meer impact had dan bv. de vele jaren studiewerk van bv. 11.11.11 rond schuldenlast...**

**Luc Vanneste:** – Het zal dan wel zo zijn dat de gebeurtenissen van Seattle en daarna, een belangrijke impact hadden. Maar dat kan je niet los zien van wat in al die jaren ervoor op al die andere terreinen gebeurd is. ‘Seattle’ is niet uit de lucht komen vallen. De achtergrond wordt gevormd door bepaalde leerprocessen die nodig waren op al die kleine terreinen, waar die oude en nieuwe sociale bewegingen een cruciale rol gespeeld hebben.

**Ann De Meulemeester:** – Ik denk dat wij een ‘fond’ leggen en dat al heel wat jaren. Maar ik snap wel uw uitdaging en wil ingaan op het probleem van de fragmentering en hoe wij daar mee omgaan. Wij willen daar strategisch op reageren door ‘tafels’ of ‘platformen’ te creëren – en dat gaat natuurlijk allemaal traag – waarbij we zeker op lokaal vlak mensen proberen samen te brengen die door hetzelfde gedreven zijn – kwaliteit van

hun leefomgeving, duurzame consumptie, veiligheid... We proberen ze samen te brengen, los van bestaande organisaties, al proberen wij daar wel het initiatief in te nemen, en op die manier gaandeweg netwerken uit te bouwen, veel breder dan de 'eigen' organisatie. We proberen dus netwerken, een soort partners, in kaart te brengen en daarmee een aantal zaken voor te bereiden, een aantal zaken verder proberen vorm te geven, via – wat wij noemen – het sluiten van allianties. In de beste gevallen kan dat dan resulteren in gezamenlijke acties, gezamenlijke projecten, gezamenlijke initiatieven, van buurtdiensten over projecten van sociale economie tot een mindermobielen centrale. Mensen in de gemeenschap in de buurt die een goed idee hebben, een netwerk aanbieden, een kader aanbieden en oppakken. Dat is de manier waarop wij eraan werken. Wij hebben wel de indruk dat de overheid daarin ook initiatiefnemer wil zijn, zelf wil reguleren, dat de overheid ook zelf de organisator van het middenveld wil zijn of die rol wil overnemen. Daarom hechten wij er zoveel belang aan, om daarin zelf een voortrekkersrol te spelen: wij zijn het middenveld, wij gaan het middenveld mee organiseren, dat is geen taak voor de overheid. Dat sluit ook aan bij de discussie over de band met de politiek of het primaat van de politiek.

**Paula Burghgraeve:** – Ik vind het problematisch dat mensen spreken in de naam van anderen. Men spreekt als politicus, men spreekt als vertegenwoordiger van een vakbond of van een mutualiteit, men spreekt als vertegenwoordiger van ik weet niet wat ... Men zegt dat men organiseert, dat er mensen bij betrokken worden, maar er wordt eigenlijk heel weinig aandacht besteed aan de mensen die erbij betrokken moeten worden. Mensen worden heel gauw afgeschrikt of teruggedrongen, omdat hun participatie eigenlijk niet echt gehonoreerd wordt. Wie doet wat in zo'n beweging? Wie bepaalt welke onderwerpen aan bod komen? Wie leidt zo een organisatie? Welke kansen hebben mensen om het er met die organisaties over te hebben? Terwijl het individu betrokken zou moeten worden vanuit de vraag, hoe hij zijn eigen levensloop gaat organiseren, wordt hij eigenlijk betrokken in de mate dat hij bereid is om zich aan te passen of in te voegen binnen een kader dat vooraf uitgestippeld is. Men heeft ook gezegd dat de hele zaak ontaardt, maar dat is niet zo: de ontaarding wordt zo georganiseerd. Een concreet voorbeeld: een jaar of twee geleden maakte ik een studie voor de Gentse universiteit over 'care management'. Welnu, de hele discussie daarover wordt overrompeld door de benadering waarbij initiatieven van individuen al snel worden opgevangen door groepjes die in de naam van de hulpbehoevende gaan spreken of door kleine bedrijfjes die verzorging zullen aanbieden. In Nederland krioelt het al van dat soort onderneminkjes. Wil iemand daar iets bekomen inzake gezondheidszorg, dan moet hij er eerst een studie maken over wat er allemaal te koop is, zo simpel is dat. Terwijl de bedoeling van dat individualiseren zou moeten zijn dat het centrum van de hele zorgverlening de persoon zou moeten zijn die de zorg nodig heeft. Hij moet het centrum van de beslissing zijn. En dat kan heel gemakkelijk georganiseerd worden. Nu wordt het voor hem georganiseerd: de persoon zit daar en naast hem schuift men pakketjes door. Terwijl die persoon zelf moet kunnen zeggen wat hij nodig heeft en hoe hij het georganiseerd wil zien. En dat kan alleen maar georganiseerd worden in een sociale context, vb. het individu met een dokter, met een psycholoog of met een maatschappelijk werker, niet door bedrijven. Het individu beslist, hij is degene die de zaak leidt. Dat veronderstelt een totale ommekeer. Hetzelfde geldt voor allerlei

grote organisaties. Het democratisch deficit bestaat tegenover mensen die beginnen na te denken, hoe langer hoe meer, en dat ook moeten doen, terwijl ze in deze maatschappij telkens opnieuw in situaties worden gedrongen waar ze echt niet mogen meedenken. Ja, ze mogen hun mond open doen maar voor de rest mogen ze zwijgen want anderen zullen het oplossen. Daar denk ik, hebben wij allemaal last van, ook het middenveld.

**Oikos:** Dat is een interessante piste die aangeeft dat dit ook in het middenveld, in een aantal organisaties zeer duidelijk naar voren komt. Ik denk aan 'Independent Living', de zelforganisatie van mensen met een handicap, of aan de 'Nieuwe Toekomst', een zelforganisatie van mensen met een mentale handicap. Uitgangspunt van die organisaties is dat anderen niet zozeer voor ons moeten zorgen, maar een pakket moeten aanbieden waarbij zij zelf heer en meester zijn van het proces. Maar dat vraagt natuurlijk ook een gans andere attitude van de hulpverlening. Het is een interessante piste met heel wat uitdagingen ...

**Ann De Meulemeester:** – Paula Burghgraeve wijst eigenlijk op de paradox waarmee elke organisatie geconfronteerd wordt. Eigenlijk is het ook tekenend dat het middenveld hier vandaag niet aanwezig is: het middenveld – de vrijwilligers – zitten hier niet. Wel aanwezig zijn de professionelen van het middenveld die het al tien jaar goed uitleggen... De organisaties opnieuw in handen geven van de mensen zelf is inderdaad een zeer belangrijke zaak. De zelforganisaties wijzen daar de weg, partnerschap daarmee zoeken leert veel. Maar die zelforganisaties, zoals de Vierde Wereld Beweging, zeggen ons toch ook steevast dat wij ook zeker niet mogen ontbreken. Het gaat er om samen sterker te worden, want het louter opbouwen van ervaringsdeskundigheid zoals bv in de Vierde Wereld beweging, volstaat op een bepaald moment niet om impact te krijgen op het beleid. En dat geldt zeker voor de groepen die maatschappelijk het zwakst staan, die moeten kunnen terugvallen op sterke organisaties.

**Paula Burghgraeve:** – Juist hetzelfde speelt zich af op het politieke vlak. Men zou een voorbeeld moeten nemen aan Porto Alegre: daar nam de overheid zelf het initiatief om de bevolking bij het beleid te betrekken. De mensen kunnen er niet alleen uiting geven aan hun voorkeur, maar ook meestemmen over de budgetten: over welke belastingen er betaald en waaraan de inkomsten besteed zullen worden. Dat is een andere aanpak, dat maakt de kloof tussen burger en politiek dicht.

**Luc Vanneste:** – Ik ga akkoord met het principe en ja ,ook in mijn eigen beweging, bestaat er een democratisch deficit. Maar er zijn toch niet alleen maar negatieve zaken te vertellen over de besluitvorming in onze organisaties. Dat is geen theorie: gisterenavond nog – en ik vertegenwoordig maar een klein stukje van dat ABVV, het verre West Vlaanderen – hebben wij met de militanten beslist over belangrijke bestedingen van onze budgetten. Wie zegt dat dat niet voorkomt, dat daar niet mee geëxperimenteerd wordt, dat er geen inspanningen worden geleverd, overdrijft een beetje in de andere richting.

**Oikos:** Porto Allegre is hier al genoemd, dat gaat over de directe relatie tussen politiek en individu. Maar ik wil het eerst nog hebben over de relaties tussen politiek en het middenveld vandaag. We hebben al uitgebreid stilgestaan bij veranderingen in het middenveld maar hoe kijkt het middenveld nu aan tegen de veranderingen binnen de politieke partijen zelf en tegen de politieke constellatie van dit moment.

**Dirk Jacobs:** – Het valt wel op dat de bijna vanzelfsprekende navelstreng tussen de CVP en het ACW doorgeknipt is en beide partners het daar wat moeilijk mee hebben, in die zin dat er geen natuurlijke doorstroming is naar en beïnvloeding van het regeringsniveau. Het ACW heeft het daar als stand binnen de CVP wat moeilijk mee. En ook de CVP weet niet meer zo goed wat nu aan te vangen met het ACW. Zo verklaart Yves Leterme in Knack plots en voor de eerste keer zeer verwijtend dat ‘onze eigen sociale organisaties’ niet meer in staat zijn om signalen te vertalen naar de CVP, dat ze geen politieke issues meer aanbrengen en verder dat er van de tien issues die in zijn lokale omgeving de laatste tijd echt gespeeld hebben er maar twee echt opgepakt zijn door zijn eigen organisatie. Aan de andere kant zien we de hele heisa die ontstaan is rond het lekken van de verkoop van een vakantiecentrum voor de inrichting van een asielcentrum. Dat is tekenend. Voor het eerst merkte men echt een opvallend openlijk conflict. Dat lijkt mij toch aan te geven dat er serieuze spanningen zijn op dat middenveld. Het gebonden middenveld aan christelijke kant heeft het toch moeilijk, nu men ineens zijn regeringspartner kwijt is en de CVP heeft het ook moeilijk om een nieuwe profilering te vinden naar het ACW toe.

**Oikos:** Een vraag aan Luc Vanneste: het ABVV heeft het als zuilorganisatie ook al meegemaakt dat de SP niet in de regering zat. Het is wel lang geleden. Hoe keken jullie daar tegenaan? Het ABVV is toch sterk gebonden aan een partij. Zeker, zowel bij het ABVV als bij het ACW komen er geleidelijk wat openingen, maar ‘in de boekskes’ van het ABVV zal je zelden of nooit iemand van een andere signatuur zien dan de SP. En hetzelfde speelt zich af bij het ACW. Hoe kijken jullie tegen dat soort toestanden aan?

**Luc Vanneste:** – Het zal u misschien verbazen, maar in het tweewekelijks federaal bureau en het tweewekelijks Vlaams bureau, hoor ik onze nationale en Vlaamse ABVV-verantwoordelijken klagen over de Socialistische Partij die maar niet luistert, die maar geen informatie geeft, waar niet meer mee te praten valt... Het sarcasme helemaal ten top gedreven wordt er dan nog aan toegevoegd dat we sneller informatie krijgen via Agalev dan via de SP. Afgezien daarvan, denk ik dat het met mijn zuil niet anders gesteld is als bij de andere: er is een duidelijke verwijdering tussen partij en vakbond. Ik klaag daar niet over, dat is een goede zaak. Partijen en vakbonden hebben verschillende opdrachten; op bepaalde momenten komen die samen, op bepaalde momenten gaan die uiteen. Ik moet op 1 mei een aantal toespraken houden, ik zal zeker niet alleen de regering bewieroken, ik zal ook een aantal dingen gaan zeggen die de partij minder aangenaam zal vinden.

Eigenlijk is dat de normale gang van zaken.

**Paula Burghgraeve:** – Ik wil ook hier een ander accent leggen. Het is wel typisch voor België en Vlaanderen, dat een vakbond zo onvoorwaardelijk vasthangt aan een partij. Ook is dat nu aan het verminderen. Maar ik zou het wat algemener willen stellen, m.n. omtrent de relatie tussen politiek en middenveld, los van onze concrete situatie. En dan lijkt het mij opvallend dat het dominante discours op het politiek vlak eigenlijk door het middenveld overgenomen wordt, zodanig dus dat je telkens weer op een ‘la pensee unique’ komt. Maar het gaat om een nieuwe ‘pensee unique’; de ‘pensee unique’ waar wij uit komen was de ‘pensee unique’ van het keynesianisme. Het middenveld schakelt zich nu in, in die nieuwe ‘pensée unique’ net zoals al de politieke partijen; eigenlijk hanteren zij dus hetzelfde globale discours, weliswaar met kleine accentverschillen die gebaseerd zijn op de achterban die zij vertegenwoordigen. De relatie tussen middenveld en politiek is dus nog altijd zeer sterk.

**Ann De Meulemeester:** – Ik dacht dat het zou gaan over middenveld en politiek en niet over ACW en CVP. Over de relatie ACW en politiek loopt op dit ogenblik een bevraging in onze organisatie. In die zin zijn wij toch wel een unieke middenveldorganisatie ook al zijn wij de enige die een structurele band hebben met een politieke partij. Het ACW stelt dat het in de eerste plaats een onafhankelijke sociale organisatie moet zijn; dat is ons prioritair uitgangspunt en van daaruit werken wij samen met andere organisaties en ook met andere politieke partijen. Maar we hebben ‘ACW-erkende mandatarissen’ en tot op heden is dat bij één partij, namelijk de CVP. Daarover is er nu inderdaad discussie en voornamelijk gaat het over de combineerbaarheid van deze zaken in de huidige politieke context. Dat is een heel debat: hoe is de politiek geëvolueerd? In welke diversiteit van kleinere fracties t.o.v. de grotere verdelingen van vroeger zitten we nu? En dat bepaalt uiteraard mee de strategie.

Ik wil nog even concreet reageren op die uitspraak van Yves Leterme. Ik heb daar persoonlijk heel zwaar aan getild. Misschien is hij niet goed op de hoogte of misschien leest hij niet wat we hem bezorgen. Ik vind nu net dat wij op heel belangrijke thema’s van de laatste jaren heel snel hebben kunnen inspelen. Ik noem de thema’s gezin en arbeid, mobiliteit, duurzame ontwikkeling... Daarover hebben wij al lang heel goede voorstellen in de kast liggen en daarrond werken we trouwens met Agalev samen. Maar hij heeft wel gelijk als het gaat over thema’s zoals drugs, euthanasie... daaraan raken wij niet zoveel aan. Dat zijn de thema’s die bij ons in de achterban leiden tot zware tegenstellingen omdat je – en dat heeft dan te maken met het verhaal van de breuklijnen – op het sociaal-culturele vlak, zeg maar de ethische thema’s, geconfronteerd wordt met enerzijds mensen die sociaal conservatief zijn en anderzijds mensen die daar progressief in denken. Maar wij hebben altijd gemeend dat wij voornamelijk een sociaal-economische beweging zijn en daar het accent moeten leggen, en dan geen trekker kunnen zijn in die andere thema’s. In de huidige samenleving waar die thema’s nu heel sterk naar boven komen, is dat voor ons een beetje moeilijk.

Inzake de relatie tussen middenveld en politiek word ik toch wat ongerust bij een bepaalde ontwikkelingen: enerzijds horen wij de laatste jaren en ook deze regering voortdurend benadrukken hoe belangrijk het

middenveld is, maar ik heb de indruk dat dit gebeurt vanuit een zeer utilitaristische benadering, een functionele benadering, in die zin dat zij ons nodig hebben om tegen bepaalde uitwassen, zoals de systematische keuze voor het Vlaams Blok, mee een dam op te werpen. Wij zouden het sociaal weefsel moeten herstellen, de samenlevingszin, de burgerschapszin opnieuw opbouwen. Zolang zijn we goed. Maar in het verhaal van de primaat van de politiek en in al de documenten die ik daarover lees – en ik ben daarin zeer belezen – stel ik vast dat men het in die documenten niet meer heeft over het middenveld, maar alleen nog over ‘belangengroepen,’ wat volgens mij duidelijk is. Men erkent ons niet meer als democratisch gelegitimeerd – de democratische legitimatie wordt alleen nog gekoppeld aan het politiek verkozen zijn – terwijl wij denken dat wij door onze eigen, intern werkende, democratische structuren en door ons globaal maatschappelijk project, onze constante sociale agenda, toch wel de particuliere belangen specifieke groepen overstijgen. Ten derde is er een grote twijfel bij onze deskundigheid en dat is natuurlijk essentieel, ik vind dat zelfs existentieel. Heel dit verhaal wordt duidelijk als we kijken naar de voorstellen voor de adviesraden: die vertrekken vanuit het idee dat adviesraden moeten samengesteld zijn uit deskundigen en niet uit maatschappelijke groepen. Deskundigheid veronderstelt dan onafhankelijkheid. De deskundigheid die aanwezig is in sociale organisaties, bij de vrijwilligers, bij de arbeiders, bij de vrouwen, bij de gehandicapten... die deskundigheid wenst men blijkbaar niet als dusdanig te erkennen. En op die manier word je gereduceerd tot een kleine groep die enkel predikt pro domo, voor de eigen kerk, voor de eigen winkel ... We zien het liberale verhaal met het e-government – ik sta daar ook achter – maar het e-government is gericht op de hooggeschoolde burger, die zijn dienstverlening individueel goed kan afdwingen. Mijn grote vraag in heel die zaak is, waar de mensen staan die sociaal minder toegerust zijn, die lager geschoold zijn, die ouder zijn, die minder weg kunnen met al die zaken. Ik denk dat in heel de relatie tussen overheid en middenveld er veel meer moet uitgegaan worden van een volwaardig partnerschap, en niet van een primaat en een onderschikking van de een aan de ander. Want dat lijkt mij een reductie te zijn van een echt participatief beleid en van echte inspraak. Trouwens in al die plannen lees ik niks over inspraak, over reële inspraak. Ik denk dat Agalev daar hetzelfde over denkt, maar er zijn geen concrete voorstellen voor een verbetering. De reële participatie van de bevolking, daar zitten we mee. Over hoe dat concreet gestalte kan krijgen hoor je geen voorstellen. Virtuele loketten en websites, sorry, maar dat lijkt mij niet voldoende.

**Dirk Jacobs:** – Als we over middenveld spreken mogen we niet aan de klassieke grote organisaties denken, maar we moeten het echt breder zien naar buurtcomités, zelforganisaties van migranten, initiatieven zoals Charta 91, e.d. Dat is ook het middenveld. En het is een beetje gevaarlijk om te zeggen:” wij zijn het middenveld,” van uit de grote organisaties en het dan te hebben over het primaat van de politiek die dat in het gedrang brengt. We moeten dat toch ook in perspectief blijven zien.

**Oikos:** De vraag blijft hoe we de relatie tussen de politiek en de verschillende bewegingen, de grote en de kleine, de klassieke en de nieuwe, kunnen versterken?



**Dirk Jacobs:** – Het grote probleem is nu, dat al die bewegingen – en het maakt niet uit of het oude of nieuwe sociale bewegingen zijn – vooral hogergeschoolden weten te motiveren en te mobiliseren en daar is al voor een groot stuk een binding of een doorstroming naar de politiek. Het pijnlijke is momenteel dat die groepen die het juist nodig hebben om hun stem te laten weerklinken, niet of steeds moeilijker bereikt worden door dat middenveld. En dat is een beetje de uitdaging waar ook de oudere sociale bewegingen, die dat voorheen beter konden, nu mee geconfronteerd worden.

**Luc Vanneste:** – Het verhaal klopt niet helemaal. Ik denk dat uitgerekend vakbonden, maakt niet uit welke kleur, wel degelijk nog, en ik denk zelfs verhoudingsgewijze nog altijd in een grote mate, de lagere geschoolden niet alleen aanspreken, maar ook verenigen. Mijn ervaring is toch dat het grootste deel van de militanten uit die lagere geschoolde groepen komt, hoewel er op de arbeidsmarkt een duidelijke verschuiving is. Het blijft een van de grote bestaansredenen van vakbonden, los van politieke projecten. Vorige zomer was er dat onderzoek, waaruit bleek dat het verenigingsleven wel bloeit, maar dat het vooral gaat over vrijetijdsverenigingen en dat vooral de hogergeschoolden aangesproken worden. Nu, als het verenigingsleven ontzettend belangrijk is voor de democratie, dan hebben wij op het vlak van de democratie als oude knarren [oude sociale bewegingen, red.] toch nog altijd een heel belangrijke opdracht.

**Ann De Meulemeester:** – We hebben het eigenlijk niet gehad over de heel belangrijke uitdaging van de nieuwe communicatiestrategieën en de nieuwe politieke strategieën van het middenveld, waarbij de nieuwe organisaties en de oude elkaar vinden en elkaar kunnen bevruchten. Wij zitten daar bv. met een probleem van snelle communicatie en het gebruik maken van de media. Het verhaal van Stefaan Walgrave is heel interessant, maar dat gaat over de langetermijnstrategie. Misschien is dat weer een thema waarvoor wij gezamenlijk met het middenveld eens rond de tafel moeten gaan zitten.